

Premonstráti v Plzni

Smetanova korespondence

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author): Premonstráti v Plzni. V. Bibliografie, prameny, rejstřík. (Czech). Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2024. pp. 1439–[1444].

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405405>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Smetanova korespondence

Základním a výchozím pramenem při pátrání po Smetanově korespondenci byla práce [Š1], v níž Jaroslav Šťastný uvedl přehled dopisů, které Smetana napsal, resp. obdržel, které se mu podařilo vypátrat do roku 1900. Tento seznam byl pečlivě prověřen, doplněn a rozšířen o další dochovanou korespondenci. Smetanovy dopisy Jakubu Malému, Janu Jindřichu Markovi, Antonínu Mayerovi, Vojtěchu Nejedlému a Josefu Kajetánu Tylovi, které Šťastný uvedl, se nepodařilo dohledat v Národním archivu České republiky v Praze, v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, v Archivu Národního muzea v Praze, v Archivu města Plzně a ve Státním okresním archivu v Chebu.

Josef František Smetana vedl korespondenci s českými vlastenci, buditeli, duchovními, politiky, spisovateli a nakladateli. V dopisech nalezneme informace o jeho nejrůznějších aktivitách (např. dokončování článků i knih, boj s cenzurou, boj za rovnoprávnost českého jazyka, žádosti o pomoc při prodeji a rozšiřování české literatury, resp. vydání vlastních či cizích prací, podpora dobročinných aktivit), zajímavé zprávy o vztazích mezi českými vlastenci, názory Smetanových přátel na jeho práce apod.

Smetanovy dopisy s blízkými přáteli poskytují náhled na Smetanův osobní život, na jeho niterní vztah k českému národu, jazyku a kultuře a zejména informace o jeho těžkém boji s několikaletou slepotou. Pozoruhodné jsou i jeho koncepty dopisů z roku 1860, v nichž rekapituluje svůj život, vstup do premonstrátského řádu apod. Až na dvě výjimky se nepodařilo objevit korespondenci se sestrami, bratrem, strýcem či dalšími příbuznými.

Z patrně rozsáhlé a bohaté Smetanovy korespondence se do dnešních dnů dochovala pouze malá část. Po Smetanově smrti byla uložena v klášteře v Teplé a v Národním muzeu v Praze. Značná část se pravděpodobně ztratila, neboť po Smetanově smrti byly jeho rukopisy v Plzni dány do dražby. Jen malou část z nich se podařilo jeho přátelům zakoupit a zachránit.

Materiály uchovávané v Národním muzeu se později dostaly do Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Většinou se jednalo o rukopisy Smetanových prací a oslavné básně přátel a žáků. Prakticky se nezachovala korespondence, kterou Smetana obdržel od svých přátel, kolegů a žáků. Nepodařilo se najít žádné oficiální dopisy (od zemské školní rady, opata apod.)

Dopisy, které Smetana napsal přátelům, kolegům či spolupracovníkům, jsou rozptýleny ve fondech jednotlivých adresátů. Byly vyhledány díky kvalitní databázi dopisů, která je v Literárním archivu Památníku národního písemnictví

(v klasické kartičkové podobě i v elektronické databázi) a v databázi korespondence Archivu Národního muzea v Praze.

Nepatrná část Smetanovy korespondence je nyní uložena ve Státním okresním archivu v Chebu v rozsáhlém fondu *Premonstráti Teplá* [PT]. Původně byla deponována v archivu kláštera v Teplé, kam byla po Smetanově smrti převezena z Plzně jen nepatrná část jeho písemné pozůstalosti. Po uzavření kláštera v roce 1950 putovala přes Žlutice do Chebu. Korespondence, kterou Smetana obdržel, resp. poslal, se nachází v několika Smetanových složkách a složkách Filipa Klimeše, klášterního knihovníka. Identifikace dochované korespondence ze Smetanových složek byla obtížná, neboť některé dokumenty byly tak poškozené, že nebylo možno stanovit jméno pisatele, resp. rozpoznat jejich obsah.

Z dochovaných dopisů je patrný Smetanův zájem o veřejné dění, o českou literaturu, kulturu a divadlo, školství, o dobročinné aktivity a o celkové povznesení českého národa.

* * *

V následujících tabulkách jsou informace o 13 dopisech, které byly adresovány Josefu Františku Smetanovi, a o 57 dopisech, které během života napsal, tedy celkem o 70 dopisech, které se podařilo dohledat.

Korespondence je v tabulkách řazena abecedně podle jména odesílatele, resp. adresáta. Jména odesílatelů a adresátů jsou uvedena tak, jak byla zapsána v inventáři jednotlivých fondů Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze, resp. v jiných fondech. Byla však prověřena a doplněna, pokud byly v inventářích zapsány jen iniciály křestních jmen, resp. neúplná jména. Jména odesílatelů a adresátů dopisů uložených ve fondu *Premonstráti Teplá* ve Státním okresním archivu v Chebu byla konfrontována s nejrůznějšími naučnými slovníky, biografickými databázemi a přehledy osob. Byla rovněž prověřena a doplněna o křestní jména. V několika případech se celé křestní jméno doplnit nepodařilo, někdy se nezdařilo zjistit ani iniciály křestního jména.

U každého jména je v tabulce uveden počet dopisů (P), jazyk (J), období korespondence (pokud je uvedeno, resp. zkratka BD, která značí, že dopis je *bez data* nebo je datum nejasné) a místo uložení (MU). Připojeny jsou další poznámky o dopisech, které se nepodařilo v archivech dohledat, a naše informace se opírají jen o verze dopisů, které byly otištěny v nejrůznějších publikacích věnovaných národnímu obrození či životu a dílu našich obrozenců. Tyto dopisy jsou v seznamech označeny hvězdičkou *.

Korespondence, kterou Josef František Smetana obdržel, je psána česky i německy (úřední korespondence). Dopisy, které Smetana napsal, jsou psány česky, německy, česko-německy a latinsky (Č – 50 dopisů, N – 3 dopisy, Č+N – 3 dopisy, L – 1 dopis). Jsou zapsány dobře čitelnou a úhlednou latinkou, pouze dopisy, které psal v době slepoty po paměti, jsou hůře čitelné. V dopisech

je patrné, jak se Smetana — žák Jana Nejedlého — postupně přikláněl k modernímu zápisu českého jazyka, jak postupně v jeho dopisech mizí *ss*, *w*, *au* apod.

V žádném případě nelze tvrdit, že následující tabulky obsahují úplný seznam existující Smetanovy korespondence. V archivech v Praze, Plzni a Chebu byly pečlivě prověřeny fondy Josefa Františka Smetany, fondy jeho kolegů i přátel, namátkově byly propátrány fondy některých dalších Smetanových přátel, kolegů a odborných spolků. Existují však dosud nezpracované fondy, které veřejnosti nejsou přístupné, a archivy, které nemají zpracovanou databázi dopisů.

Smetana adresátem

Odesílatel	P	J	Období	MU
Burian, Tomáš Akvin	1	Č	1840	★ ¹
Hněvkovský, Šebestián	1	Č	BD	[ŠH] ²
Královská česká společnost nauk	1	N	1850	[Ch-20]
Kreil, Karl	1	N	BD	[Ch-20]
Kuglitz, Ferdinand	1	N	1835	[Ch-20]
von Leonhardi, Karl Ludwig	1	N	1847	[Ch-20]
K. k. Patriotisch-Öconomische Gesellschaft in Königreiche Böhmen	3	N	1840, 1850	[Ch-20]
Pelikán, Josef Vladimír	1	Č	1857	[JP] ³
Společnost vlastenského museum	1	N	1844	[Ch-20]
Tomek, Václav Vladivoj	1	Č	1847	[Ch-20]
Zach, Jan	1	Č	1851	[Ch-20]

Poznámka č. 1:

Text dopisu je otištěn v [Čn], s. 21–22.

Poznámka č. 2:

Jedná se pouze o koncept Hněvkovského dopisu.

Poznámka č. 3:

Jedná se pouze o opis Pelikánova dopisu.

Smetana odesilatelem

Adresát	P	J	Období	MU
Burian, Tomáš Akvin	1	Č	1840	★ ¹
Česká čtenářská společnost ve Spáleném Poříčí	1	Č	1836	[ČČ]
Gabriel, Josef	4	Č	1847–1851	[JG]
Geisler, Josef	1	Č	1843–1851	[JFS] ²
Hanka, Václav hrabě Chotek	13	Č	1836–1848	[VH]
z Chotkova a Vojnína, Karel	1	Č, N	BD	[Ch-20] ³
Jungmann, Josef	1	Č	1834	★ ⁴
Klímeš, Filip	2	N, Č	1842, 1845	[Ch-19]
Malý, Jakub	1	Č	1847	★ ⁵
Marek, Jan Jindřich	1	Č	1836	★ ⁶
Matějka, Vincenc	1	N	1834	[JFS] ⁷
Mayer, Antonín	1	Č	1858	★ ⁸
městská rada v Plzni	1	N	1850	[SJ]
Nejedlý, Vojtěch	1	Č	1837	★ ⁹
neznámý	1	Č	1835	[FP] ¹⁰
neznámý	1	Č	1836	[SJ] ¹¹
neznámý	1	Č	1847	[SJ] ¹²
neznámý	3	Č	1860	[SJ] ¹³
Palacký, František	4	Č	1834–1848	[FP]
Pelikán, Josef Vladimír	1	Č	1857	[JP]
Pospíšil, Jan Hostivít	1	Č	1852	[JHP]
opat Reitenberger, Karel Kašpar	1	L	1823	[Ch-14]
Sedláček, Josef Vojtěch	1	Č	1827	[JVS]
Smetana, Bedřich	1	N	1847	[BS]
Staněk, Václav	1	Č	BD	[VS]
Šlechtným pánům vlastencům	1	Č	BD	[Ch-20]
Tomek, Václav Vladivoj	4	Č	1847–1859	[VVT]
Tyl, Josef Kajetán	1	Č	1844	★ ¹⁴
Vinařický, Karel Alois	3	Č	1824–1854	[KAV]
Vocel, Jan Erazim	1	Č	1845	[FP] ¹⁵
Vocel, Jan Erazim	1	Č	1845	[JEV]

Poznámka č. 1:

Text dopisu je otištěn v [ČN], s. 20–21.

Poznámka č. 2:

Roku 1900 J. Šťastný uvedl, že dopis patřil učitelské knihovně obecné školy v České Skalici (viz [Š1], s. 1, s. 13–14). Roku 1929 dopis uveřejnil a poznámkami opatřil J. Volf (viz [V22]). Uvedl, že originál dopisu je v Městském muzeu v České Skalici. Stejnou informaci uvádí inventář Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Zde je opis, který pořídil Dr. Novotný 2. července 1929.

Poznámka č. 3:

Jedná se pouze o česko-německý koncept Smetanova dopisu.

Poznámka č. 4:

Dopis je vlepen v knize J. Kafka: *Pamětní kniha dr. Fr. Smetany (1901)*, která je uložena u dr. Blanky Dvořáčkové, kronikářky Svinišťan.

Poznámka č. 5:

Text dopisu je otištěn v [Š1], s. 20, resp. v [Š6], s. 529. Roku 1900 byl originál dopisu v Národním muzeu v Praze.

Poznámka č. 6:

Text dopisu je otištěn v [Srb1], s. 34–35, v [Š1], s. 27, resp. v [Š6], s. 382–383.

Poznámka č. 7:

Opis dopisu strojem. Originál dopisu měl v roce 1900 v soukromém archivu J. Šťastný (viz [Š1], s. 1–2).

Poznámka č. 8:

Text dopisu je otištěn v [Š1], s. 20–21, resp. v [Š6], s. 530. Roku 1900 byl originál dopisu v Historickém muzeu v Plzni.

Poznámka č. 9:

Část dopisu je otištěna v práci [Ry7], s. 331.

Poznámka č. 10:

Dopis je uložen ve fondu [FP] ve složce *J. F. Smetana*. Ve dvacátých letech 20. století byl jako adresát stanoven František Palacký. Oslovení, závěr i celá dikce dopisu však neodpovídají ostatním Smetanovým dopisům adresovaným Palackému. Skutečného adresáta se nepodařilo zjistit.

Poznámka č. 11:

Jedná se pouze o koncept Smetanova dopisu, který je napsaný tužkou.

Poznámka č. 12:

Jedná se pouze o koncept Smetanova dopisu.

Poznámka č. 13:

Jedná se pouze o tři tužkou psané koncepty Smetanových dopisů z března, dubna a léta 1860. Patrně byly určeny jednomu adresátu, neboť se zabývají otázkami vstupu do kláštera, životem v klášterní komunitě, rekapitulací života apod.

Poznámka č. 14:

Text dopisu je otištěn v článku [Y-33], v článku [Š1], s. 14–17, a v článku [Š6], s. 449–451.

Poznámka č. 15:

Dopis je uložen ve fondu [FP], omylem byl jako jeho adresát ve dvacátých letech 20. století určen František Palacký, ve skutečnosti byl jeho adresátem Jan Erazim Vocel.

